

واکاوی سازمان فضایی منطقه ای و پایداری محیطی در نظام شکل گیری فضا

احسان درستکار^{۱*}

Edorostkar@phd.guilan.ac.ir

رقیه ودایع خیری^۲

تاریخ پذیرش: ۹۶/۱۱/۱۸

تاریخ دریافت: ۹۶/۷/۳۰

چکیده

فضا و استقرار فعالیت و سکونت در آن نیازمند سازمانی مستقل در کنار مراحل و فرایندهای اجرایی است. سازمانی که از آن به عنوان نقطه کلیدی در ایجاد تعادل و توازن در منطقه یاد می شود. سازمان فضایی در دو شکل موجود و پیشنهادی بیان می گردد که تا تشخیص و شناسایی درست و تحلیل مناسب وضع موجود نمی توان به الگوی پیشنهادی دقیق به شکل صحیح و منسجم رسید. از این رو مرحله شناخت در مراحل ابتدایی بسیار مهم و ضروری است. از طرفی مراحل اجرایی سازمان فضایی خود از فرایندی دشواری پیروی می کند. مسئله تحقیق پی بردن به مراحل پیچیده سازمان فضایی در کنار رسیدن به اهداف منطقه است. هدف تحقیق رسیدن به یک فرایند مشخص و نظام مند در سازمان فضایی که با روش تحقیق اسنادی و بررسی کتابخانه ای انجام شده است. نتیجه حاصل پس از بررسی و مطالعه کتوب و اسناد موجود این است که سازمان فضایی مناسب و کارا شامل مراحل تشخیص فضا، تشخیص اجزا، تحلیل اجزا به تفکیک عناصر در محیط و ویژگی های آنها و در نتیجه تصویر سازی و شکل بندی سازمان فضایی به شکل کلان می باشد که با انجام درست مراحل فوق به سمت تعادل منطقه ای گام بلندی برداشته می شود.

واژگان کلیدی: سازمان فضایی، سازماندهی فضایی منطقه، چیدمان فضایی، پایداری محیطی

۱- پژوهشگر دکتری شهرسازی، گروه شهرسازی، دانشکده معماری و هنر، دانشگاه گیلان، رشت، ایران

۲- استادیار، گروه شهرسازی، واحد رباط کریم، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

Human and Environment, No. 56, Spring 2021

Analysis of the Spatial Organization of Regional and Environmental Sustainability in the Formation of Space

Ehsan Dorostkar^{1*}

Edorostkar@phd.guilan.ac.ir

Roghayeh Vadaye Kheiry²

Abstract

Space and establishment of activity and residence in it requires an independent organization along with the steps and executive processes. An organization is a key point in creating balance in the region. Spatial organization is expressed in both existing and proposed forms that until the correct diagnosis and analysis of the current situation, the exact proposed model cannot be reached correctly and coherently. Therefore, the stage of cognition in the initial stages is very important and necessary. On the other hand, the implementation stages of your space organization follow a difficult process. The problem of research is to understand the complex stages of space organization along with achieving the goals of the region. The aim of the research is to achieve a specific and systematic process in the space organization, which has been done by the method of documentary research and library review. The result after reviewing and studying the existing books and documents is that the appropriate and efficient space organization includes the steps of space detection, component detection, component analysis by elements in the environment and their characteristics, and thus image and space organization in the form of It is macro that by doing the above steps correctly, a big step towards regional balance is taken.

Key Words: Spatial Organization, Spatial Organization, Spatial Layout, Environmental Sustainability

1- Ph.D., Researcher, Urban Planning, Department of Urban Planning, Faculty of Architecture and Art, University of Guilan, Rasht, Iran

2- Assistant Professor, Department of Urban Planning, Robat Karim Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

مقدمه

با گذشت زمان و مواجهه شدن با مشکلات متعدد در فضا که شامل بر پدیده ها و عناصر موجود یا در حال ظهور است چاره ای جز سازماندهی و مرتبط کردن اجزا در کنار تحلیل روابط وجود ندارد. از این رو سازمان فضایی یک راه حل از پیش تعیین شده برای نظم و یکپارچگی عناصر و روابط بین آنها محسوب می شود. برای دریافت صحیح مفهوم سازمان فضایی و کارکرد مطلوب به شناخت فضا پرداخته سپس به رویکرد های فضا در این حوزه اشاره شده و با در نظر گرفتن مفهوم فضا به تعریف سازمان فضایی در چارچوب دیاگرام و تعریف یادآوری می شود. در ادامه به تحلیل اجزا به صورت اصلی، بخشی و روابط بین بخش ها اشاره و با ذکر نمونه های اجرایی که شامل نقشه های سازمان فضایی کشور می شود به سمت نتیجه قدم برمی داریم. مسئله تحقیق پی بردن به مراحل پیچیده سازمان فضایی در کنار رسیدن به اهداف منطقه است. به عبارت دیگر مسئله، چگونگی ایجاد سازمان فضایی موثر و مرحله مند است. هدف رسیدن به یک فرایند مشخص و نظام مند در سازمان فضایی که با روش اسنادی و بررسی کتابخانه ای انجام شده است.

فضا

فضا می تواند تعاریف متعددی داشته باشد که هر کدام به ویژگی های فضا پرداخته و از روابط و پدیده ها سخن می گویند. یکی از تعاریف فضا عبارت است از: فضا دربرگیرنده و حاصل روابط متقابل اقتصادی - اجتماعی بخشی از جامعه در محیط مشخصی از سرزمین (تعریف بر اساس مستندات سوم توسعه کشور) یا فضا پدیده ای است همگن و فاقد ابعاد مکانی و زمانی، ثابت و مفروض می باشد. در رابطه با تعریف فضا لفه ور معتقد است فضا تنها یک ظرف نیست که منتظر پر شدن با پدیده ها باشد. همچنین صرفاً یک درک و تلقی حاصل ذهن افراد بر اساس عملکرد حواسشان نیز نیست بلکه فضا پدیده ای است پویا و ساخته شده توسط انسان ها و حاصل روابط اجتماعی (۱).

سه رویکرد در فضا وجود دارد که هر کدام بر اساس دلایل و نیازهای موجود سرزمین ایجاد گردید است. (جدول ۱) رویکرد های زیر هر کدام در جهت تکمیل رویکردهای قبلی و یا پرداختن به موضوعی جدید ایجاد شده اند تا بیشترین استفاده مطلوب از فضا را داشته باشند. بنابراین ابتدا رویکرد جغرافیایی سپس رویکرد سرزمینی - کارکردی و در نهایت از نیمه دوم دهه اخیر (۲۰۰۰) رویکرد شناختی مطرح می گردد.

جدول ۱- سه رویکرد به فضا (۱)

رویکرد جغرافیایی	رویکرد سرزمینی - کارکردی	رویکرد شناختی
۱. ساده ترین تبیین ممکن از فضا ۲. ضعیف در تحلیل پدیده های فضایی ۳. این رویکرد به مفهوم فاصله فیزیکی میان ۲ عامل است.	در این رویکرد، فضا تبدیل به یک عرصه ی فیزیکی بروز کارکردهای سرزمین می شود و وقوع و تکرار این کارکردها، ماهیت کیفیات فضایی را تعیین می کند.	۱. فضا، یک قلمرو واقعی (عینی) است و به عنوان یک مفهوم وابسته تلقی می شود که در آن تعاملات کارکردی و سلسله مراتبی، اقتصادی و اجتماعی در یک فضای جغرافیایی روی می دهد. ۲. فضا، یک منبع توسعه است که می تواند با ایجاد کیفیات مختلف (تعادل، کارایی و ...) بر روند توسعه سرزمین تأثیر بگذارد.

پایداری

در حال حاضر توافق گسترده ای مبنی بر وجود مشکلات بزرگی برای زندگی بشر در آینده بر روی زمین وجود دارد. به نظر می رسد که میزان منابعی که مصرف می کنیم، مداوم و پایدار نیست و به موازات افزایش تولیدات پیشرفته و متنوع جهان توسعه یافته افزایش می یابد (۲).

واژه پایدار امروزه به طور گسترده ای به منظور توصیف جهانی که در آن نظام های انسانی و طبیعی تواما بتوانند تا آینده ای دور ادامه حیات دهند، به کار گرفته می شود. فعل ((Sustain)) از سال ۱۲۹۰ میلادی در زبان انگلیسی به کار گرفته شده و از ریشه لاتین ((Sub)) و ((Tenere)) به معنی نگه داشتن و یا نگهداری کردن گرفته شده است. لغت نامه آکسفورد سابقه صفت ((Sustainable)) را به حدود ۱۴۰۰ و شکل جدید آن را به ۱۶۱۱ ذکر کرده است. معانی و اشکال دیگری از واژه ((Sustain)) طی قرن ها وجود داشته، لیکن تنها در این چند دهه اخیر است که واژه پایداری با معنی کنونی آن یعنی آنچه که می تواند در آینده تداوم یابد کاربرد پیدا کرده است (۳). اما مفهوم پایداری ریشه در یک اصل اکولوژیک دارد. بر اساس این اصل، اگر در هر محیطی به اندازه توان طبیعی تولید محیط زیست، بهره برداری یا بهره وری انجام شود، اصل سرمایه (منابع اکولوژیک) به طور پایدار باقی می ماند و استفاده ما از محیط به اندازه آن توان تولیدی، همیشه پایدار است. بنابراین، میزان استفاده انسان در آن محیط زیست معین، که در خور توان ها و ظرفیت های محیط است، به این خاطر که به اندازه تمام تولید است، بازده حداکثر و یا بیشینه را نیز دارد (۴).

شاید بتوان مفهوم پایداری را در جمله ساده از مک این تاش^۱ چنین بیان کرد:

پایداری مفهومی ساده دارد: زندگی با یکدیگر در میان منابع طبیعت. ما باید مصرف منابع و تولید فاضلاب و زباله را کاهش

دهیم و مطمئن شویم که هر کسی می تواند به طور شایسته و خوب زندگی کند (۲).

امروزه، به دلیل جهانی سازی کنترل نشده، مشکلات جدی زیست محیطی شهرها و ساکنین آنها را تهدید می کنند. یکپارچگی فرهنگی تحت حملات پی در پی قرار دارد و بسیاری شهرها فاقد محیط های اجتماعی فراگیر و پاسخگو می باشند. با آگاهی از اینکه پایداری محیط یک نیاز حیاتی است، آیا رویکردهای معاصر برای همه شرایط مناسب هستند؟ در این دوران جهانی سازی کنترل نشده که حس مکان، تاریخ و تمایز فرهنگی تحت حملات پی در پی می باشند و بسیاری شهرها فاقد محیط های اجتماعی فراگیر و پاسخگو می باشند، آیا این رویکردها جنبه های اجتماع- فرهنگی را نیز یکپارچه می کنند؟

اینها نیازمند درک جدیدی از زیستگاه های سنتی می باشند که نمایانگر استفاده بهینه از محیط زیست بومی و ارزش های اجتماعی در زمان خود بوده اند. دگرگونی های ۲۰ سال اخیر که در جهان رخ داده اند، از جمله اختلالات بوم شناختی و تغییرات بنیادی در زیست گاه های سنتی، شهرهایی خلق شده که نه تنها پر از هرج و مرج و دارای ظاهری یکنواخت می باشند، بلکه مشکلات جدی زیست محیطی ساکنین آنها را مورد تهدید قرار می دهند. در عمل، شهرسازی پایدار ظاهراً "یک چارچوب استوار است که توجه را به فرصت عالی برای طراحی مجدد محیط ساخته شده، به روشی که تکیه گاه یک کیفیت بالاتر زندگی و تندرستی بشیریت باشد، جلب می کند. در این چارچوب، زمانیکه شهر سازی پایدار توصیف شده، چیزی که معمولاً" به عنوان نگرانی اصلی مورد خطاب قرار می گیرد محیط طبیعی است، و ازاینرو پایداری بوم شناختی، شرایطی که می توان با تغییر آب و هوایی توضیح داد، بحران محیطی بدیهی. روش های توسعه امروزی مقادیر هنگفتی زمین و منابع طبیعی می بلعند، بوم

را با هم، که جنبه چهارم زمان را گسترش می دهند، در نظر می گیریم. شهرنشینی پایدار از سه جنبش اصلاحات اخیر قرن بیستم ریشه دوانده که از محیط زیست گرایی جامعه ستیز مک هارگ برای نشان دادن "توسعه پایدار" پیشی گرفته، آن یک توسعه است که برای محیط زیست مخرب نیست و توسعه ای است که سلامتی دراز-مدت انسان و سیستم های بوم شناختی را بهبود می بخشد (۹). جنبش های "شهرنشینی مدرن"، "رشد هوشمند" و "معماری سبز" چارچوب فلسفی و عملی برای شهرنشینی پایدار ارائه می کنند. ولیکن، هر یک از این جنبش ها محدودیت ذهنی خاصی از خود نشان داده است. در معماری و طراحی شهری، جنبش معروف به شهرنشینی مدرن را، که در اوایل دهه ۱۹۹۰ میلادی پدیدار شد و تبدیل به یک نیروی قوی برای ارزیابی مجدد طرح فیزیکی جوامع شده است، نمی توان کارآمد و شهری پنداشت، زیرا کانون توجه آن توسعه برون شهری بهتر طراحی شده می باشد. شهرنشینی مدرن را هم نمی توان جدید پنداشت، زیرا بسیاری ایده ها در مورد شهر و برنامه ریزی را زنده می کند که پیش از جنبش مدرن روند غالب بودند (۱۴).

سازمان فضایی

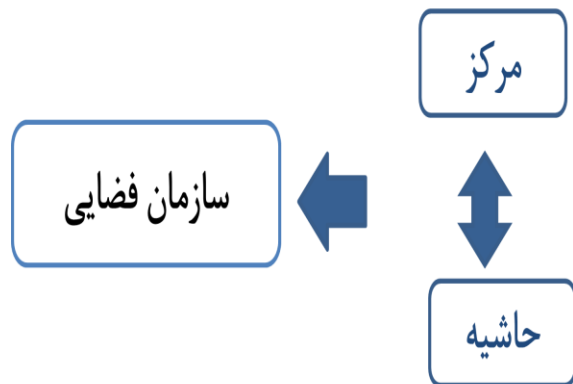
همان طور که فضا از تعاریف مشخصی پیروی می کند سازمان فضایی نیز تعاریف مشخص خود را دارد. یکی از تعاریف رایج سازمان فضایی عبارت است از اقدامات آمایش سرزمین (توزیع فعالیت ها و سکونتگاه ها در فضا) با هدف ایجاد یک سازمان فضایی عقلایی از کاربری های مختلف سرزمین و ایجاد پیوندهای بیشتر میان این کاربری های بدیل، متوازن ساختن تقاضای توسعه با الزامات حفاظت محیط زیست و دستیابی به اهداف اجتماعی و اقتصادی موردنظر دولت های ملی و واحدهای محلی آنها صورت می پذیرند (۱).

می توان به عبارت ساده تر سازمان فضایی چگونگی پراکنش و اسکان جمعیت و توزیع استقرار ساختار اقتصادی و کنش متقابل بین آنها باشد که به صورت دیاگرام در ۳ رکن اصلی شکل ۱ نمایش داده می شود.

سازگان را تخریب می کنند، آلودگی ها و سموم شیمیایی بسیاری تولید می کنند، فاصله ها و بی انصافی های رو به رشد بین گروه های مردمی خلق می کنند، زمین را گرم می کنند و جامعه محلی و ارزش های اجتماعی، اقتصاد و کیفیت زندگی را به تحلیل می برند. این دگرگونی های نموی به یک حالت بحرانی تر در شهرهای جوامع سنتی اشاره می کنند که دگرسازی ها در سطح شهری در آنها هنوز آشکار است. با اینکه مفهوم مدرن "پایداری" در اوایل دهه ۱۹۷۰ میلادی در واکنش به یک رشد چشمگیر در درک اینکه روش های توسعه مدرن که منجر به بحرانهای اجتماعی و زیست محیطی جهانی در دهه های هفتاد و هشتاد میلادی می شدند، پدیدار شد، واژه "پایداری" با عبارات مندرج از گزارش "توسعه شایسته نیازهای کنونی بدون به مخاطره انداختن توانایی نسل های آینده برای دستیابی به نیازها و آرزوهای خود" Brundlant پیوند زده شده بود (۵).

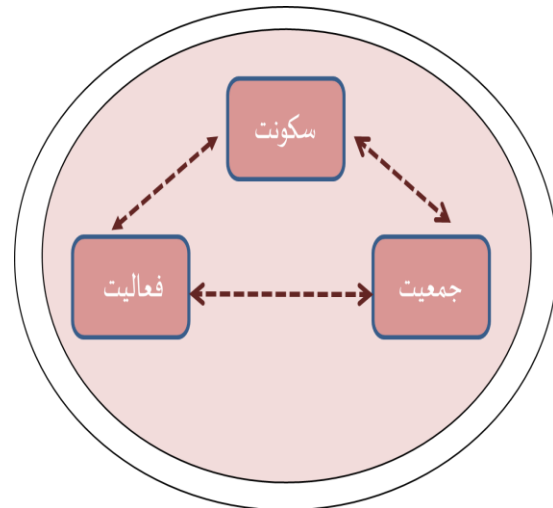
از آنجا که آن تعریف گفتگوهای بسیاری در طی دهه ها به خود جلب نموده، یعنی، از نظر انطباق بیش از حد با منافع کشورهای صنعتی و نه برای به زیر سوال بردن شرایط مطلوب برای رشد اقتصادی پیوسته، این مفهوم بعداً برای تشریح هدف یکپارچه سازی نگرانی ها و تجزیه و تحلیل ها که با توسعه اقتصادی و سلامتی بوم شناختی ادغام شده اند، توسعه داده شد (۶). با سقوط فراتر از قلمرو علوم طبیعی، شهر، جامعه و نگرانی های آنها، به جای پیوند زدن به زمینه پایداری، به عنوان موجودیت های جداگانه قلمداد شدند (۷ و ۸). از این گذشته، بیشتر نشریات شهر و زندگی شهری را زیان آور برای محیط زیست طبیعی پنداشتند و از اینرو، به عنوان یک چالش برای توسعه پایدار قلمداد شد.

از سوی دیگر، از آنجا که شهر یک موجودیت زیستی و پویا می باشد و ممکن است اشکال و معانی متفاوت در فواصل زمانی مختلف به خود گیرد، ما مقید هستیم که عامل "زمان" را مد نظر قرار دهیم. پس می توان پایداری را به عنوان یک چشم انداز یا نمونه پنداشت که در آن سه جنبه جامعه، اقتصاد و محیط زیست

شکل ۲- ارتباط میانی و پیرامونی (سازمان فضایی)

عوامل مختلفی در شکل گیری سازمان فضایی موثر است که به صورت عمده به دو بخش تقسیم می شود. (۱) عوامل ارادی تحت تاثیر تصمیم و اراده انسانی و جامعه بشری شامل: الف) ساختار اقتصادی (شیوه و ترکیب تولید، اولویتها در تخصیص منابع، قطبهای صنعتی و ... ب) ساختار فرهنگی، سیاسی و نظامی ج) تغییر و تحولات منطقه‌ای، جهانی، تغییر خط مشی‌های توسعه و مکانیزمهای اقتصادی. (۲) عوامل غیر ارادی خارج از اراده انسان و جامعه بشری شامل: الف) شرایط محیطی ب) شرایط طبیعی - اقلیمی ج) جغرافیایی طبیعی، تاریخی و ...

شکل ۱- دیاگرام نمایش ارتباط ۳ رکن در سازمان فضایی

سازمان فضایی هر منطقه ای فعالیت های انسانی - اقتصادی بهم پیوسته ای را شامل می شود که این پیوستگی ها تا ابعاد وسیعی می تواند گسترش یابد. سازمان فضایی، منطقه معینی را می پوشاند که از لحاظ طبیعت، نوع، سطوح، تکامل و کارکرد عناصر و عوامل با هم ارتباط دارند (۱۰). سازمان فضایی هر منطقه در بردارنده ی اجزا و عناصر مختلفی است که سه عنصر اساسی آن مرکز (منطقه میانی)، حاشیه (منطقه پیرامونی) و رابطه ی آنها یا کنش متقابل است (۱۱). (شکل ۲)

جدول ۲- اجزاء سازمان فضایی بخش های اصلی فعالیت (کشاورزی، صنعت و خدمات) (۱۲)

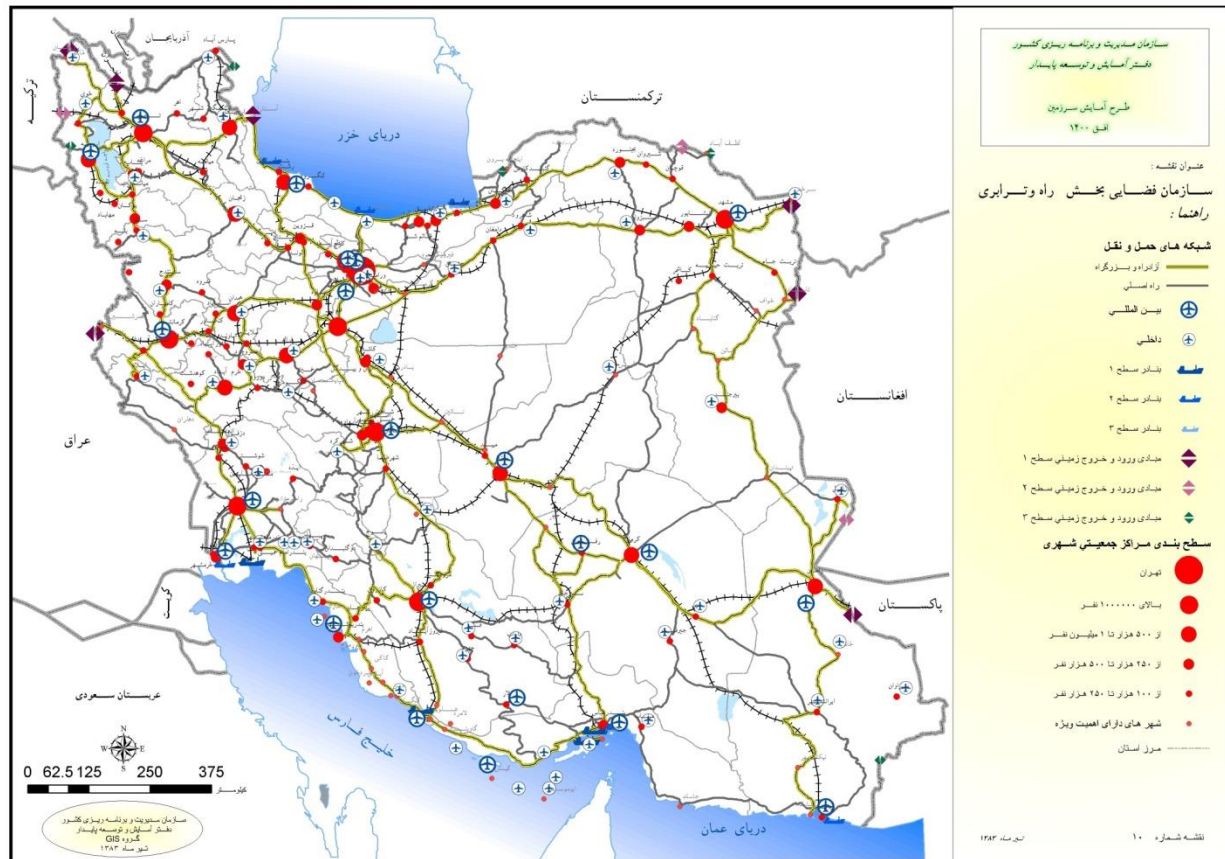
بخش	زیر بخش	اجزا
کشاورزی		کاربری اراضی، محدوده دشت ها، محدوده دامداری گسترده (سنتی)، محدوده های دامداری های متمرکز (صنعتی)، محدوده های مرغداری صنعتی، محدوده های پرورش زنبور عسل، محدوده های پرورش کرم ابریشم، محدوده پرورش آبزیان، محدوده های کشت تخصصی، پراکندگی کشته ها و صنعت ها، محدوده های توان اکولوژیک
	آب	شبکه انتقال آب، سدها، شبکه های مدرن آبیاری و زهکشی، دریاها و دریاچه ها، رودخانه ها، محدوده حوضه های آبریز، بیلان آب حوضه ها، شبکه های مدرن آبیاری و زهکشی
صنعت		پراکندگی واحدهای بزرگ صنعتی، پراکندگی معادن، پراکندگی اندیس های معدنی، پراکندگی شهرک ها و نواحی صنعتی
خدمات	بازرگانی	مبادی ورود و خروج زمینی بار و مسافر، پراکندگی فضایی سیلواها، پراکندگی سردخانه ها، پراکندگی انبارهای عمومی، پراکندگی گمرکات، پراکندگی مراکز تخلیه و توزیع کالا، پراکندگی بنادر، پراکندگی بازارچه های مرزی، مناطق آزاد، مناطق ویژه اقتصادی و تجاری، پراکندگی بورس
	گردشگری	پراکندگی آثار و جاذبه های گردشگری، محدوده های گردشگری، پراکندگی تأسیسات و امکانات گردشگری، محدوده های زیست محیطی
	ارتباطات	محدوده های پوشش تلویزیونی، شبکه فیبر نوری، مراکز پستی، خدمات اینترنتی
	حمل و نقل	فرودگاه ها، راه های ارتباطی
	جمعیت	پراکندگی نقاط جمعیتی، تراکم جمعیت
	انرژی	نیروگاه ها، شبکه انتقال برق، خط لوله گاز، میدین نفت و گاز، خطوط نفت و فرآورده، نیروگاه، پالایشگاه
	خدمات درمانی	پراکندگی بیمارستانها، مراکز بهداشتی درمانی شهری، مراکز بهداشتی درمانی روستایی، خانه بهداشت روستایی
	آموزشی	پراکندگی مراکز آموزش عالی، مراکز آموزش فنی و حرفه ای که بعد ملی و یا منطقه ای دارند، پارکهای علمی و فن آوری، مراکز رشد، کریدورهای علم و فن آوری
	خدمات حمل و نقل	تیرپارکها، پمپ بنزین، پمپ گاز
	پولی و بانکی	بیمه، حقوقی

روابط بین آنها بسیار موثر و کارآمد می باشد. نقشه های سطح بندی اجزاء سازمان فضایی در هر بخش عبارتند از: آب - کشاورزی - صنعت و معدن - بازرگانی - خدمات برتر - منابع

سطح بندی هر پدیده اجزای سازمان فضایی به صورت معنادار به دو بخش تقسیم می شود که (۱) بخش کیفی (۲) بخش کمی (۱۲). که این بخش بندی در جهت تحلیل عناصر سازمان فضایی و

و تخصصی - جامعه شهری - جامعه روستایی - آموزش عالی و تحقیقات - بهداشت و درمان (۱۳).

طبیعی و محیط زیست - انرژی (برق، نفت و گاز) - راه و ترابری (نقشه ۱) - مخابرات - گردشگری و میراث فرهنگی - مناطق ویژه

نقشه ۱- سازمان فضایی بخش راه و ترابری (طرح آمایش سرزمین افق ۱۴۰۰) (۱۲)

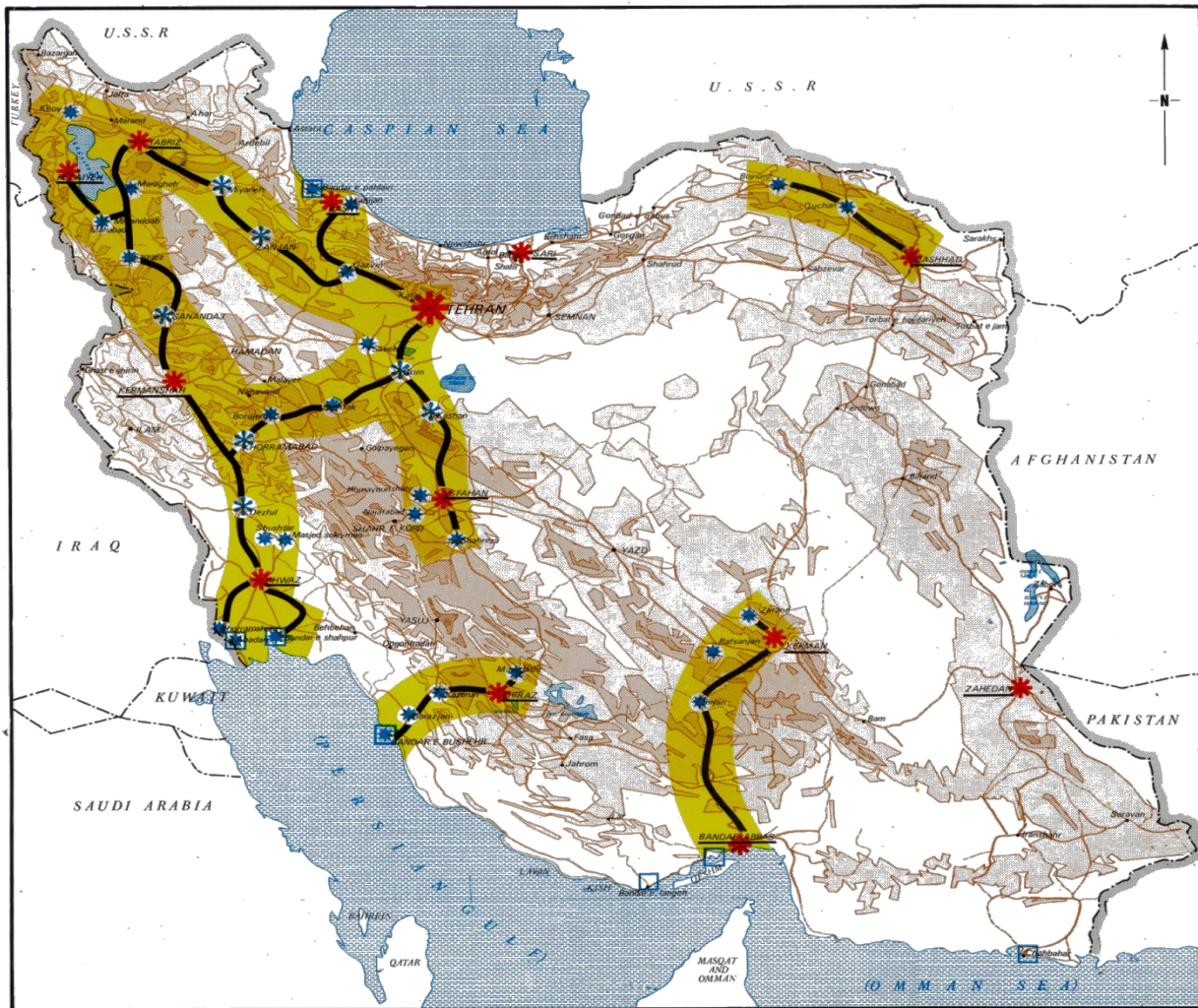
تحلیل سازمان فضایی فعالیت ها

آیا سطوح مختلف راه ها (راه اصلی و آزاد راه) متناسب با یکدیگر توسعه پیدا کرده اند؟ آیا تأسیسات امکانات اقامتی متناسب با جاذبه های توریستی استان است؟ آیا ظرفیت سدهای موجود با آب قابل ذخیره سازی متناسب است؟ (ب) تحلیل روابط اجزاء سازمان فضایی بین بخش ها ارتباط بین بخش های مختلف و تعاملات بین آنها و نیز وضعیت همگونی توسعه بخش ها در جهت پاسخگویی به نیاز سایر بخش ها مورد تحلیل قرار می گیرد. به طور مثال: آیا توسعه راهها متناسب با حجم فعالیتهای استان

برای تحلیل سازمان فضایی فعالیت هادو دسته تقسیم بندی وجود دارد که عبارتست از : (۱) تحلیل سازمان فضایی بخش های اصلی که شامل کشاورزی، صنعت و خدمات می شوند. (۲) تحلیل روابط اجزاء سازمان فضایی در هر بخش و بین بخش های مختلف می باشد(۱۲). (جدول ۲) که دسته دوم خود به دو بخش تقسیم می شود الف) تحلیل روابط اجزاء سازمان فضایی بخش ارتباط اجزاء بخش با یکدیگر بررسی شده و تناسب و یا عدم تناسب بین ظرفیت آنها با یکدیگر مورد بررسی قرار می گیرد. به طور مثال:

هستند؟ آیا مبادی ورود و خروج کالا و مسافر دارای راه مناسب هستند؟ (نقشه ۲)

صورت گرفته است؟ آیا راه دسترسی به جاذبه های گردشگری وجود دارد؟ آیا مراکز سکونتگاهی استان دارای راه مناسب

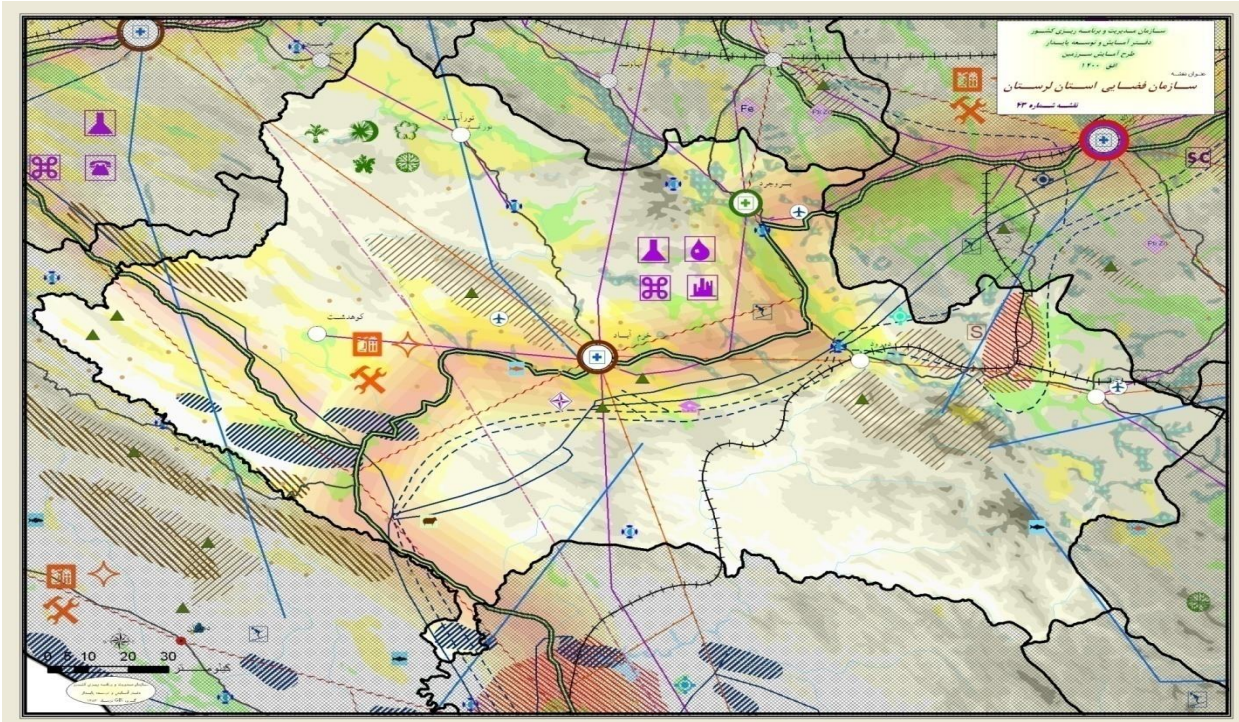

نقشه ۲- نمونه نقشه آمایش ستیران دهه ۵۰ شمسی (۱۲)

تصویر سازمان فضایی

با پشت سر گذاشتن مراحل ذکر شده، در نهایت به مرحله تصویر سازی سازمان فضایی یا تصویر شکل بندی سازمان فضایی استان خواهیم رسید. ساخت تصویر سازمان فضایی متشکل شده از پیوند مستمر عوامل شامل: الگوی استقرار فعالیت ها، الگوی نظام

سکونتگاهی، الگوی نظام خدمات اجتماعی، الگوی نظام خدمات برتر، الگوی شبکه های زیر بنایی و لایه های پایه (پهنه بندی های طبیعی، تقسیمات کشوری و...) می باشد. با در نظر گرفتن الگوهای ذکر شده به صورت پیوسته و یکپارچه می توان به سازمان فضایی ایده آل دست یافت (۱). (نقشه ۳)

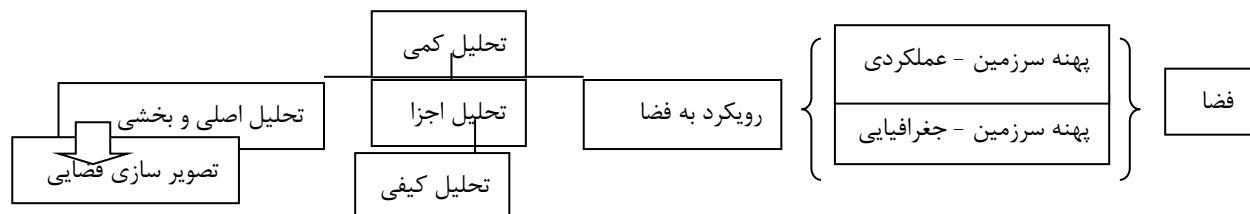

نقشه ۳- سازمان فضایی استان لرستان (۱۲)

نتیجه گیری

تحلیل اجزا می شود. در نهایت با تحلیل اجزای مشخص و تأثیر گذار اقدام به تصویر سازی سازمان فضایی یا همان شکل بندی سازمان فضایی شده و الگوها و لایه های مرتبط با هم تلفیق می شوند. بنابراین در جهت پاسخ به سوالی که در ابتدای تحقیق عنوان شد باید گفت که هدف اصلی در سازمان فضایی توزیع و پخشایش متعادل نظام کاربری و فعالیت در پهنه سرزمین است که نقش مهمی در ایجاد تعادل و همگنی منطقه می تواند ایفاء می کند.

از سازمان فضایی منطقه ای به عنوان مقیاس اصلی در سازماندهی منطقه یاد می شود. همان طور که بیان شد سازمان فضایی در منطقه دارای مراحل و فرآیندی مستمر و مستقل است، که می تواند باعث پیوستگی یا گسستگی اجرا، عملیات و مدیریت شود. سازمان فضایی از یک فضای مشخص با شرایط جغرافیایی و عملکردی مشخص تشکیل شده و برای تحلیل اجزای سازمان فضایی موجود، توسط ویژگی های کمی و کیفی بررسی و به دو دسته شامل اجزای اصلی و بخش و روابط بین بخش ها اقدام به

شکل ۳- دیاگرام مراحل سازمان فضایی منطقه ای

منابع

- 7- Houghton, G. & Hunter, C. (1994). *Sustainable cities*. London and Bristol: Jessica Kinsley Publishers.
- 8- Berg, P., Magilavy, B. & Zuckerman, S. (1990). *A green city program for the San Francisco Bay Area and beyond*, San Francisco: Planet Drum Foundation and Wingbow Press.
- 9- Wheeler, S. M. (2006). *Planning for sustainability: Creating livable, equitable and ecological communities*. New York: Routledge.
- ۱۰- رضوانی، علی اصغر (۱۳۸۱)، روابط متقابل شهر و روستا، مطالعات شهری و منطقه ای، انتشارات ماکان .
- ۱۱- صرامی، حسین (۱۳۸۴)، مرکز پیرامون و رابطه شهر و روستا، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۷۷.
- ۱۲- مرکز ملی آمایش سرزمین (۱۳۸۵)، راهنمای انجام مطالعات برنامه آمایش استان (جلد اول)، سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، معاونت امور اقتصادی و هماهنگی برنامه و بودجه.
- ۱۳- دفتر آمایش و توسعه پایدار (۱۳۸۳)، مطالعات آمایش سرزمین، سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور.
- ۱۴- درستکار، احسان. (۱۳۹۴)، امکان سنجی شکل گیری منطقه خلاق در شهرستان یزد با رویکرد پایداری، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته برنامه ریزی منطقه ای، دانشکده هنر و معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، کتابخانه مرکزی.
- ۱- حسین خان قندهاری، علیرضا و مهتاب صابری نمین (۱۳۹۰)، راهنمای شرح خدمات بخش برنامه ریزی و سیاست گذاری مطالعات برنامه آمایش استان، معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور، دفتر امور آمایش و توسعه منطقه ای.
- ۲- چپ من، دیوید، (۱۳۸۴). آفرینش محلات و مکان ها در محیط انسان ساخت، ترجمه شهرزاد فریادی و منوچهر طیبیان، تهران، دانشگاه تهران، موسسه انتشارات و چاپ.
- ۳- بحرینی، سید حسین، مکنون، رضا، توسعه شهری پایدار: از فکر تا عمل، مجله محیط شناسی، تابستان ۱۳۸۰، شماره ۲۷، ۴۱-۶۶.
- ۴- مخدوم، مجید، جعفرزاده، هرمز، درویش، علی اصغر، ارزیابی و برنامه ریزی محیط زیست با سامانه های اطلاعات جغرافیایی، دانشگاه تهران، ۱۳۷۸.
- 5- World Commission on Environment and Development. (1987) *Our Common Future*. Oxford: Oxford University Press. 1987.
- 6- Eid, Y. Y. (2003). *Sustainable urban communities: History defying cultural conflict*, In Moser, G., Pol, E., Bernard, Y., Bonnes, M., Corralizia, J. A. & Giuliani, M. V. (Eds).